

NOTAT

27. april 2020

Redegørelse om arbejdet med due diligence i Norge, Nederlandene og Tyskland.

1. Introduktion

Redegørelsen er udarbejdet på baggrund af Udenrigsudvalgets spørgsmål 44 alm. del stillet af Udenrigsudvalget den 20. december 2019 efter ønske fra Eva Flyvholm (EL). Spørgeren efterspurgte en redegørelse for processer med nye due diligence love i hhv. Norge, Nederlandene og Tyskland. Efter indhentelse af bidrag fra de nævnte lande gives i det følgende en redegørelse for landenes processer med due diligence.

Nødvendig omhu (due diligence) handler om de processer, som virksomheden forventes at have på plads for dels at kunne identificere de områder, hvor den kan have en negativ indvirkning på omgivelserne, dels at kunne forebygge og afbøde negativ indvirkning. Og endeligt at kunne redegøre for virksomhedens indsats for at håndtere negativ indvirkning. Lovpligtig due diligence betyder, at virksomheder bliver pålagt at have samt rapportere om deres processer. En lovfæstet pligt skal sikre, at virksomheder kan blive stillet juridisk til ansvar, hvis de ikke har tilstrækkelige procedurer på plads til at identificere, forebygge og afbøde negative indvirkninger af deres forretningsaktiviteter.

Erhvervsstyrelsen har henvendt sig til de respektive landes ambassader med henblik på at undersøge forhold vedrørende landenes arbejde med due diligence lovgivning, herunder omfanget af forpligtede virksomheder, omfattede krænkelser, sanktioner, håndhævelse, rapporteringsforpligtigelse, jurisdiktionsovervejelse og byrdeberegninger.

2. Norge

Et Etikinformationsudvalg i Norge har i efteråret 2019 anbefalet et forslag til lov om virksomheders ansvar for menneskerettigheder. Udvalget har således udarbejdet et konkret forslag til en lovttekst, der blev oversendt til

Børne- og Familiedepartementet i efteråret 2019. Det er endnu uklart om der er opbakning til lovteksten i Stortinget.

2.1 Formål og indhold

Lovforslaget har til formål at sikre forbrugere, fagforeninger, organisationer og andres ret til information om virksomheders påvirkning af grundlæggende menneskerettigheder¹ og arbejdsforhold, samt fremme respekten for samme i virksomheder og leverandørkæder.

Lovforslaget vil gælde alle virksomheder, som tilbyder varer og tjenesteydelser i Norge. Lovforslaget pålægger virksomhederne en videns- og informationspligt om virksomheden og dennes leverandørkæder. Virksomhederne er herefter forpligtet til at have kendskab til sin egen risiko for negativ påvirkning af grundlæggende menneske- og arbejdstagerrettigheder. Videnspligten afhænger af virksomhedens størrelse, ejerforhold og struktur, aktiviteter, branche og vare- eller tjenestetyper. Videnspligten gælder risikoen for negativ påvirkning i forhold til tvangsarbejde og andet slavelignende arbejde, børnearbejde, diskriminering i ansættelse og arbejde, manglende respekt for retten til at etablere og slutte sig til fagforening og føre kollektive forhandlinger samt risiko for sundhed, miljø og sikkerhed på arbejdspladsen. For større virksomheder² gælder ligeledes en pligt til at foretage risikovurderinger og offentliggøre information herom.

Informationspligten indebærer, at enhver har ret til at søge indsigt i en virksomheds forhold til grundlæggende menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og leverandørkæder. Virksomhederne forpligtes til at besvare

¹ Dette forstået som de internationalt anerkendte menneskerettigheder, som de fremgår af FN's konvention om økonomiske, social og kulturelle rettigheder (1966), FN's konvention om civile og politiske rettigheder (1966) og International Labour Organizations (ILO) kernekonventioner om grundlæggende rettigheder og principper i arbejdslivet, jf. lovforslagets § 3, stk. 1, litra d.

² Større virksomheder er foretag som omfattes af regnskabsloven § 1-5, eller som på dagen for statusregnskab overskrider grænsen for to af følgende tre vilkår 1) salgsindtægt: 70 mio. NOK, 2) tilgodehavende: 35 mio. NOK eller 3) gennemsnit antal ansatte i regnskabsåret: 50 fuldtidsansatte.

disse spørgsmål fra forbrugere, organisationer eller medier om arbejdsvilkår og menneskerettighedsforhold.

2.2 Sanktioner

Virksomheder kan pålægges tvangsbøder eller overtrædelsesgebyr, såfremt de ikke overholder lovens forpligtigelser. Udmåling af overtrædelsesgebyr og tvangsbøder skal ifølge lovforslaget fastsættes af Børne- og Familiedepartementet.

Forbrugertilsynet og Markedsrådet skal ifølge lovforslaget føre kontrol med, at bestemmelserne i loven overholdes.

2.3 Byrdeberegninger

I forbindelse med implementeringen af Lov om offentlige anskaffelser § 5³, som forpligter offentlige arbejdsgivere til at varetage miljø, menneskerettigheder og andre samfundshensyn, konkluderede Erhvervs- og Fiskeridepartementet, at de positive effekter af tiltagene og de direkte og indirekte omkostninger er vanskelige at måle. Denne udfordring konkluderer Etikinformationsudvalget langt hen ad vejen også vil gælde for nærværende lovforslag.

2.4 Status på lovforslaget

Etikinformationsudvalget har haft forslaget til lovtekst i høring. Høringsperioden udløb i marts 2020, og Børne- og Familiedepartementet har tilkendegivet, at man vil udarbejde et lovforslag på vegne af regeringen, som oversendes til videre behandling i Stortinget. Det forventes at loven eventuelt kan vedtages i efteråret 2021/foråret 2022.

Erhvervs- og Fiskeridepartementet har sideløbende arbejdet på en undersøgelse af lovgivning mod moderne slaveri med inspiration fra den britiske Modern Slavery Act. I løbet af efteråret har Erhvervs- og Fiskeridepartementet været i kontakt med en række aktører fra civilsamfundet for at få input til processen og for at få bedre kendskab til området. En af de problemstillinger, der skal belyses, er, hvorvidt lovforslaget skal begrænses til moderne slaveri, eller om det skal have samme brede anvendelsesområde som Etikinformationsudvalgets lovforslag.

Den videre undersøgelse af en lov mod moderne slaveri afventer den nuværende høring af lov om virksomheders ansvar for menneskerettigheder, idet Etikinformationsudvalget også har behandlet spørgsmål vedrørende moderne slaveri.

Den danske ambassade i Norge har baseret deres besvarelse på udredningen fra etikinformationsudvalget, samt været i kontakt med sektionen for

³ Prop. 51 L (2015-2016), anskaffelsesloven

forbrugerværn i barne- og familiedepartementet. Lovforslaget er oversat til dansk med ambassadens egne uofficielle oversættelser.

3. Nederlandene

I Nederlandene afventer ikrafttrædelse af en lov om lovpligtig due diligence ift. børnearbejde resultatet af en undersøgelse af landets eksisterende politik om ansvarlig virksomhedsførelse.

3.1 Loven om due diligence ift. børnearbejde

Lovforslag om due diligence ift. børnearbejde blev fremsat af en oppositionsparlamentariker fra socialdemokraterne (PvdA). Det blev endeligt vedtaget i senatet i maj 2019. På nuværende tidspunkt er denne lov den eneste bindende lovgivning ift. due diligence. Lovforslaget er vedtaget, men er endnu ikke trådt i kraft, da en række elementer kræver præcisering ved bekendtgørelse. Dette gælder bl.a., hvilke virksomheder, der vil være omfattet af loven, og hvilken instans, der skal være ansvarlig for håndhævelse, overvågning og rapportering fra virksomheder.

Ifølge den nederlandske lov skal alle virksomheder, der er registreret i Nederlandene, samt virksomheder, der sælger varer til det nederlandske marked, redegøre for en risikovurdering af virksomhedens leverandørkæde med henblik på børnearbejde. Virksomheder skal endvidere udarbejde en handlingsplan for forebyggelse og bekæmpelse af børnearbejde, baseret på internationale vejledninger, som eksempelvis UN Guiding Principles for Business and Human Rights eller OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder. Hvilke virksomheder, der er omfattet af loven, og hvilke, der er fritaget, vil dog først blive fastlagt i bekendtgørelsen.

Modellen for, hvordan virksomhedernes redegørelser skal håndteres, er ikke fastlagt og afventer den igangværende undersøgelse. Hvis en virksomhed undlader at indsende redegørelsen, er bøden ifølge loven 4.100 Euro. Hvis det fortsætter over fem år, kan det medføre fængselsstraf. Loven gør det også muligt at klage til myndighederne over navngivne virksomheders manglende due diligence, hvilket også kan lede til både bøde- og fængselsstraf.

Loven udelukker ikke børnearbejde i virksomhedernes leverandørkæde men har til hensigt, at virksomheder tager rimelige forholdsregler for at forhindre børnearbejde.

3.2 Undersøgelse af politik om ansvarlig virksomhedsførelse (RBC)

Udarbejdelsen af bekendtgørelserne afventer for indeværende resultatet af en undersøgelse af den eksisterende politik om ansvarlig virksomhedsførelse (RBC). Den eksisterende politik på området omfatter en række aftaler indgået mellem den nederlandske regering, virksomheder, fagforeninger og civilsamfund om at fremme samfundsansvar i særlig risikable sektorer.

Alle aftalerne omfatter alene frivillige tiltag. Det undersøges bl.a., om den nuværende politik er fyldestgørende eller bør dække over flere områder, om der skal udarbejdes due diligence lovgivning, og om der bør være tale om bindende lovgivning eller frivillige tiltag. Man forventer, at resultaterne af undersøgelsen foreligger efter sommerferien 2020. Først derefter tages der stilling til, hvordan loven om due diligence ift. børnearbejde implementeres. Loven forventes således først at træde i kraft, når resultatet af evalueringen foreligger.

Derudover har den nederlandske regering givet udtryk for at have en ambition om, at 90 % af de store nederlandske virksomheder⁴ eksplicit forpligter sig til OECD's retningslinjer inden 2023. Nederlandene holder løbende øje med, hvordan Frankrig og Finland forholder sig til due diligence lovgivning.

Den danske ambassade i Nederlandene har været i kontakt med Udenrigsministeriets internationale RBC unit.

4. Tyskland

I Tyskland findes der for nuværende ikke en generel lov, som skaber en pligt til due diligence for virksomheders menneskerettighedsansvar. Spørgsmålet om lovgivning på området har været diskuteret i en årrække, både internt i forbundsregeringen såvel som i samfundet generelt. Ved udfærdigelsen af den nationale handlingsplan for erhvervsliv og menneskerettigheder 2016-2020 (NAP) var due diligence et hovedtema. I regeringsgrundlaget fremgår det: ”Hvis en omfattende monitorering fører til det resultat, at en frivillig selv-forpligtigelse for virksomhederne ikke er tilstrækkelig, vil forbundsregeringen lovgive og arbejde for fælles EU-regler på området.”⁵

4.1 Den tyske nationale handlingsplan

Implementering af FN's retningslinjer om menneskerettigheder og erhvervsliv (UNGP) og andre internationalt anerkendte standarder omhandlende ansvarlig virksomhedsførelse, fx OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder, sker bl.a. gennem NAP. NAP indeholder over 50 tiltag, som retter sig mod statslige og ikke-statslige aktører. Et af formålene med NAP er at skabe en forventning til alle virksomheder om at udøve due diligence på en passende måde. Det interministerielle udvalg ”Erhvervsliv

⁴ Forstået som virksomheder med mere end 500 ansatte, aktieværdi over € 20 mio. og omsætning over € 40 mio.

⁵ Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, side 156, linje 7382-7385

og Menneskerettigheder” er regeringens centrale forum i processen. Formålet med udvalget er at koordinere og fremme implementeringen af NAP.

Tilgangen er indtil videre baseret på frivillighed. NAP indeholder dog en omfattende monitoreringsproces mhp. at kortlægge, om tyske virksomheder implementerer due diligence processer som forventet af den tyske regering. Gennem de seneste år har regeringen dermed undersøgt, hvorvidt mindst halvdelen af virksomheder med hjemsted i Tyskland, med mere end 500 medarbejdere (ca. 7.200 virksomheder), har integreret due diligence processer på menneskerettighedsområdet.

Den første spørgeskemaundersøgelse fandt sted i efteråret 2019 og vil blive offentliggjort på udenrigsministeriets hjemmeside i februar 2020. Foreløbige resultater peger på, at mindre end 20 pct. af virksomhederne har fået status som, ”at leve op til” due diligence-ansvaret. Spørgeskemaundersøgelsen skal gentages i foråret 2020.

4.2 Overvejelser om nye lovtiltag i Tyskland

På baggrund af den første undersøgelse har beskæftigelses- og socialministeren og udviklingsministeren i december 2019 bekendtgjort, at de vil udarbejde en ramme for en fremtidig lovgivning på området. Ministrenes ramme for en fremtidig lovgivning vil blive offentliggjort i starten af 2020. Det indholdsmæssige arbejde med udformningen af en fremtidig lovgivning kendes ikke. De to ministres arbejde med en ramme for en fremtidig lovgivning ændrer i øvrigt ikke ved, at forbundsregeringens grundlæggende beslutning om, hvorvidt en sådan lovgivning skal gennemføres, endnu ikke er truffet.

Udenrigsminister Heiko Maas har ligeledes udtalt sig om regeringens initiativ til at drøfte udformningen af en mulig lovgivning på området. Udenrigsministeren gør dog klart, at regeringen først og fremmest ønsker en fælleseuropæisk løsning vedrørende virksomhedsansvar.

Forbundsregeringen forventes i sommeren 2020 at træffe en beslutning om, hvorvidt lovgivning på området er nødvendigt.

Det tyske parlament har i november 2019 vedtaget en resolution, som opfordrer til en generel due diligence-lov på EU-niveau.

Den danske ambassade i Tyskland har været i kontakt med udenrigsministeriets kontor for erhvervsliv og menneskerettigheder, samt modtaget besvarelse fra det tyske udenrigsministerium. Ambassadens egen oversættelse.